

EKOLOGISK ODLING

En vägledning för studiecirklar

Odling

Vintern

Vintern är den lugnaste tiden i en odling, därför kan det då vara bra att göra en noggrann odlingsplanering över den kommande säsongen, och läsa på om sorter, odlingssätt och annat. För en studiecirkel är det läge för mer teoretiska träffar.

Förslag på cirkelträffar:

- Analysera dina odlingsytor (5*)
- Välja sorter (7,8,21, 27,35)
- Planera odlingsytorna med Växtföljd (5, 21)
- Blommor på lotten (35)

Förslag på arrangemang:

- Designkväll!
- Förkultivering: Purjo

*Siffrorna inom parentes hänvisar till olika nummer av materialet **Lätt om odling** från Koloniträdgårdsförbundet.

Inomhus/utomhus

Analysera dina odlingsytor, både inne och ute. Rita upp dem och markera väderstreck som ger indikationer på skuggning. Behöver du odla klättrväxter och amplar för att använda en minimal plats på ett optimalt sätt? Planera och anteckna vad du vill odla under nästa säsong. Om fröföretag kontaktas tidigt levereras fröna snabbare och chansen att de har kvar just det du vill ha är större. Det som är viktigt att beställa tidigt är växter för förkultivering, de som sås direkt utomhus får vänta ännu någon månad. Rengör krukor och gå igenom ditt frösortiment så att du vet vad som finns när det är dags att börja driva upp plantorna efter vårdagsjämningen.

Skörd: Grönkål, purjolök, ruccola, persilja, timjan, gräslök, morötter, rosmarin, gräslök, libbsticka, mala-barspenat, jordärtskocka.

Våren

Våren är odlingens mest intensiva period då allt ska förberedas och det mesta ska sås, passar för mer praktiskt inriktade cirkelträffar.

Förslag på cirkelträffar:

- Jordförbättring / Näring / Kompost (1, 3, 13, 19, 21)
- Förkultivering (6, (7,8,21, 27,35))
- Plantering/Direktsådd (7,8,21, 27,35)
- Ogräs(rensning) (19, 20)

Förslag på arrangemang:

- Fröbyttardag!/Plantbyttardag

Mars

Förkultivering: Asiatiska blad, gräslök, persilja, dill, koriander, fänkål, annan kål (tidiga växter som behöver mycket ljus)

Inomhus

Nu går det bra att börja så de första växterna i sålådor inomhus. Titta på fröpåsen för att se varje arts såtid och skriv noggrant ner på lappar vad som har såtts var och vilket datum. Ställ växterna så ljust

som möjligt och håll temperaturen runt 17 °C om det inte blir för kallt för dig. När de flesta fröna har grott och fått ett-två bladpar lirkas de försiktigt upp med hjälp av en potatisskalare och planteras separat eller i grupper i krukor med ordentlig jordvolym.

Utomhus

Vinrankor, kiwi och rosmarin kan behöva skuggas med väv så att de inte börjar skjuta skott för tidigt. Det gör annars så att de lätt blir frostskadade. Det räcker med att skugga krukan, rothalsen och stammen på höga klätterväxter.

April

Förkultivering inomhus: paprika, Nya Zeeländsk spenat, gurka, tomat, ruccola, solros, indiankrasse, citrongräs, (Purjo?), bönor, ärtor, mangold, pumpa, squash och majs, kryddor

Förgrodda: Potatis

Omskolning: Småplantorna till större krukor inomhus.

Direktsådd/Plantering utomhus: morötter, palsternacker, rädisor, (bondbönor?). Rädisor vill inte omplanteras utan bör gallras när man ser hur många som tar sig. Småplantor av jordgubbar och persilja kan sättas ut redan nu då de klarar lättare frost.

Inomhus

Under den här månaden kan även de mer solälskande plantornas frön sås

Förgrodda potatis och sötpotatis. Lägg dem i en äggkartong vid fönstret i ett svalt rum (ca 10 °C). Efter 7-10 dagar brukar groddarna ha vaknat och det är då dags att försiktigt stoppa ner dem i en hink, balja eller stor säck på utomhusplatsen. Täck dem med ca 7 cm jord eller halm och vattna. Plantera om perenner som övervintrat inomhus, till exempel physalis, paprika, passionsbuske och malabarspenat. Lägg kompost eller djurgödsel i botten på krukan. Ge plantan en lite större kruka varje år. Välj en ljus kruka för att minska risken för att rötterna blir överhettade sommartid. Glöm inte vattna efter omplantering. Utomhusväxterna kan gärna vänta till nästa månad så att de inte börjar växa till sig innan frostrisken är över.

Utomhus

Det är bra om utomhusperenner får vissna ner och lämnas orörda tills nu, eftersom blom- och bladrester skyddar plantan från frosten. Klipp nu bort dem med sax eller sekator. Ta även bort skyddande väv på vinrankor, kiwi och rosmarin.

Maj

Direktsådd: Kål, potatis, betor, sallad

Utplantering: Kål, bönor, ärtor, sallad, kryddor mm

Avhärdning: Tänk på att alla växter som ska planteras ut behöver härdas innan. Det innebär att växterna får stå ute dagtid i sina gamla krukor och därefter även nattetid. Härdningen gör att de klarar av kyla, regn, blåst och solsken bättre innan de behöver bygga om rotsystemet efter omplanteringen. Bönor och ärtor kan gärna planteras ut vid den här tiden, men var mycket försiktig så att rotsystemet inte tar skada. Det bästa är att använda en papperskruka som man kan plantera ut utan att störa rötterna. Ärtor ska stå i grupp så att de kan klänga på varandra. Nu kan även de förkultiverade asiatiska bladgrönsakerna, gräslök, persilja, dill, koriander, fänkål och andra kålsorter planteras ut.

Inomhus

Nu börjar klättrande växter att ta fart på höjden så det är dags att knyta in tomaterna. Passionsbuske, gurka, vindruvor och olika typer av högväxande bönor växer gärna på spaljéer av sälg och metallnät. Försök att styra dem så att de sprider ut sitt grenverk och därmed får tillgång till mer sol.

Passa på att ta sticklingar från tomater och physalis. Låt grenen vara ca 12 cm lång och klipp bort de största bladen. För ner stammen i krukans så att ca 1/3del sticker upp.

Alla större växter som omplanteras behöver en näringsrik jord eller kompost nu när dagslängden gör att de växer fort. Lagg gärna djurgödsel i botten på krukans.

Utomhus

Efter noggrann ogrärensning är det dags för sådd av morötter i sandjorden. Tänk på att de växer långsamt och behöver ogrärensas flitigt. Ett annat alternativ är att förbereda såbädden, vattna, låta ogräsen gro under ca 2 veckor och sedan mylla ner dem ytligt. Om det här repeteras töms det ytligaste jordlagret på frön och morötterna behöver inte alls ogrärensas i samma omfattning.

Vattna(29)

Sommaren

Under sommaren blir det åter lite lugnare för odlaren, och man kan börja njuta frukterna av sitt vårarbete. Under sommaren är det viktigaste att hålla efter ogräs, vattna, hålla efter sniglar och andra skadedjur, övergödsla något, samt att skörda. Under den här perioden kan det vara intressant att fördjupa sig lite kring skadedjur, nyttodjur, växtskydd och sjukdomar.

Förslag på cirkelträffar:

- Sjukdomar / Växtskydd / Skadegörare (9, 26, 41, 33, 43, 25)
- Sommarskötsel (sådd, rensning, gallring, vattning) (10, 29)
- Skörd / matlagning (2)
- Fröodling

Förslag på arrangemang:

- Sommarfest!

Sommarsådd: Bönor (stör, bryt), rädisor, sallad

Utplantering: Squasch, pumpa (Slutet maj, början juni)

Ta sticklingar: aug: Ta sticklingar från rosmarin och lavendel vid den här tidpunkten.

Fröodling(aug): Passa på att samla in fröer från både inomhus och utomhusväxter under en torr dag i augusti. Lägg upp dem på ett fat där de får ligga och torka några dagar innan du förvarar dem i papperspåsar eller vattentäta burkar. Märk alla burkar och påsar väl med plantans namn och vilket år fröna insamlades.

Utomhus

Under juni månad är tillväxten som högst vilket gör att vatten och näring behövs i större mängd. Om den tidigare grundgödslingen inte räcker, vilket du ser genom att de äldre bladen blir gula och senare hela plantan. Växterna kan även behöva bindas fast vid pinnar för att inte vika sig under sin egen frodighet.

Om du har vårblommande växter som blommat över efter sommarsolståndet kan det vara dags att klippa ner dem. Vattna helst dagen innan beskärningen så att plantan mår bra och kan läka sårtytor bättre och minskar risken för infektion av svampar.

Passa på att samla in gräsklipp som används direkt som ytkompostering i krukorna. Se bara till att det inte ligger i mot stammen eller växtens blad. Ytkompostering hindrar jorden från att avdunsta vattnet, vilket behövs under den här varma månaden. Det går även att lägga gräsklipp i vatten där det får brytas ner lite och sedan vattnas på efter silning. Det ger en gödningseffekt av framför allt kväve som behövs till plantor med snabb tillväxt.

Vattna!

Hösten

Hösten är återigen en intensiv period i odlingen, då all skörd kommer. Genom olika typer av förädling kan du förlänga säsongen mycket, då du har tillgång till egenskördad mat.

Förslag på cirkelträffar:

- Skörd (2)
- Förädlings /Förvaring: Mjölksyrning
- Syltning och Saftning
- Inkokning / Konservering
- Torkning
- Mustning
- Jordkällare / Stuka
- Förökning (36)
- Utvärdering
- Förberedelser för vinter/vår

Förslag på arrangemang:

- Skördefest
- Mjölksyrningsdag
- Saft- och syltkokardag
- Plant- och fröbytdag (om du har samlat egna frön och plantor under säsongen)

Sådd: Vitlök, Vintersallad (sept), Asiatiska blad (sept)

Förökning: Dela perenner som brett ut sig (oktober)

Utomhus

Om man sår vintersallad (maché) och asiatiska bladgrönsaker i årets sista omgång i september får man äta dem som vårprimörer i april. Ställ fram de vackra och köldtåliga asiatiska bladgrönsakerna så att de fyller odlingsplatsen. Skydda krukorna med frigolit eller kanske du har ett gammalt liggunderlägg. Det här en bra tid att dela på perenner som har brett ut sig för mycket.

Inomhus

Ta in persilja och gräslök så att du kan skörda av dem hela vintern. Ställ dem svalt och ljusst så mår de bäst.

Utvärdering

Även i november kan vi skörda växter och frukter som förgyller vår smakupplevelse av maten: till exempel citrongräs, paprika, chili och rosmarin. Fundera och skriv ner vad som fungerat bra och vad som fungerat sämre i odlingen. Vilka växter är intressanta att odla upp igen? Är det dags att samla i hop en grupp för fröbytarträff måhända?

Skörd:

Grönkål, purjolök, asiatiska bladgrönsaker, morötter, malabarspenat, jordärtskocka och nyzeeländsk spenat är grönsaker som klarar av svalare temperaturer. Bland kryddväxterna finns ännu persilja, timjan, gräslök, oregano, timjan och gräslök. Den koreanska silverbusken sätter röda frön långt tidigare, men det är först nu som de börjar bli riktigt fina att äta.

Förslag på fördjupning:

- Studiecirkel – bygg din egen stuka / jordkällare

Förslag på Litteratur:

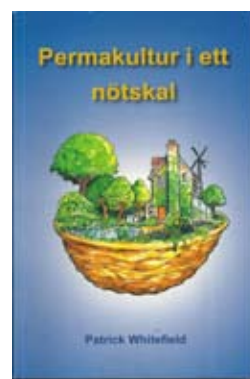
Lätt om odling – Koloniträdgårdsförbundet.

Handbok för köksträdgården – Lena Israelsson

Odla din egen mat – skapa en ekologisk trädgård – FOBO – Förbundet Organisk Biologisk Odling

Permakultur i ett nötskal – Patrick Whitefield

Skörda nya smaker - Anders Kjellsson

Vill du förändra Lokalt?

Studieförbundet hjälper dig att ställa om...

Omställningsrörelsen som växer fram i Sverige arbetar med att upprätthålla en hög lokal välfärd utan att tära på jordens resurser. Idag förenar omställningsrörelsen många människor som på olika sätt arbetar för mer självförsörjande och mindre sårbara lokalsamhällen. Rörelsen grundades 2006 i England och har sedan spridit sig i Europa och världen. Folkbildningen kommer att vara en drivande kraft i den svenska omställningsrörelsen. Studieförbundet vill spela en viktig roll som kontaktförmedlare och nätverkspartner. Vi skapar mötesplatser för hållbara verksamheter och grupper och utbildar nya omställare. På flera håll i landet har Studieförbundet etablerat samarbete med lokala omställningsgrupper.

Omställningsrörelsen i Göteborg

I Göteborg finns ett växande nätverk som jobbar med omställningsfrågorna. Konkreta exempel och projekt finns bl.a. kring odling, återanvändningskultur och gåvoekonomi genom Cykelkoket, Klädoteket, Ateljé Återanvänd, Tillsammansodlingen m.fl.

För mer info: www.omstallninggoteborg.se, www.tillsammansodlingen.se,
www.cykelkoket.org, www.kladoteketgoteborg.se

Studieförbundet arrangerar även mötesplatsen Café Planet varje onsdag på Ekocentrum mellan 17-20, då vi visar filmer, arrangerar föreläsningar, workshops och seminarier. www.facebook.com/groups/cafeplanet

För dig som är intresserad av att starta studiecirkel inom trädgård, odling eller något annat kontakta:

Studieförbundet riksförbundet
08-545 707 00

Hitta din lokala avdelning på www.studieforamjandet.se

Studieförbundet har även tagit fram tre korta material för att inspirera till omställningsinriktade studiecirklar.

Hållbar Omställning Introduktion till omställningsrörelsen

Från oro till handling Ett diskussionsunderlag kring klimatfrågor

Äpplet En handledning för teori och praktik bl.a. kring hur man kan ta vara på mat och förlänga säsongen.

